

פרק לד

א וַתֵּצֵא דִּינָה בֵּת לֵאָה אֲשֶׁר יָלְדָה לְיַעֲקֹב לְרֵאוֹת בְּבָנוֹת הָאָרֶץ.

1. מדוע לא נאמר 'ותלך דינה' אלא דווקא 'ותצא'?
2. לשם מה מתארת התורה את דינה 'בת לאה אשר ילדה ליעקב', וכי לא ידענו מי היא דינה?!
3. לאיזה צורך יצאה, מה פירוש 'לראות בבנות הארץ'? ומדוע לא נאמר 'לראות את בנות הארץ'?

"ותצא דינה"

"ותצא דינה בת לאה אשר ילדה ליעקב לראות בבנות הארץ" – תיאור ייחוסה של דינה מבטא את שְׂבַחָה ומעלתה, כדברי 'באר מים חיים':

"תלה הכתוב בלאה לומר כאמה בן בתה..."

שלאה נתכוונה באמת לשם שמים [ביציאתה לקראת יעקב]

שהיתה מתאונת ומחזרת להעמיד שבטי יה וכמאמרם ז"ל¹...

ולזה אמר הכתוב 'ותצא דינה בת לאה' כלומר

ביציאה זו היתה בת לאה ממש לעשות כמעשה אמה לצאת לשם שמים².

דינה היא "בת לאה אשר ילדה ליעקב" – לו, לכבודו, למען הופעת מגמתו: בניין האומה הישראלית שתקדש את שם ד' בכל מרחבי המציאות. היא נולדה מתוך שקיקת הקודש הטהורה של בית יעקב וזו הייתה חקוקה בטבעה, מתוך כך היא נדחפה לצאת.

"ותצא דינה" – היציאה מורה שכישרונה של דינה הוא לפעול מחוץ לגבולות בית יעקב, ולרומם את המרחב האנושי הכללי. כפי שהתבאר בביאורנו לפרשת ויצא, דינה נולדה לפני יוסף מתוך ערגת המציאות להופעת מדרגת רחל³, להולדת בנה יוסף שיקדש את שם ד' במצרים במלכותו, בפיתוח הכלכלה וחיי החומר. נפשה של דינה עורגת אפוא להופעת שם ד' במרחב הכללי, והיא מוכשרת ומתאימה לשליחות הזו. לפיכך על פי חז"ל היה על יעקב להשיאה לעשיו, אילו הייתה נישאת לו, לאחר התקרבותו ליעקב במפגש שביניהם, הייתה מצליחה לחולל אצלו מהפכה מוסרית של ממש.

אומרים חז"ל:

"[אמר הקב"ה ליעקב] לא בקשת להשיאה למהול הרי היא נישאת לערל.

¹ בראשית רבה עב ה. עיין גם נ' גאל-דור, בית אלהי יעקב א' עמ' 169-170.

² באר מים חיים לפסוק א.

³ עיין נ' גאל-דור, בית אלהי יעקב שם עמ' 175-176.

לא בקשת להשיאה דרך היתר הרי נשאת דרך איסור 'ותצא דינה'⁴.

דינה אינה יוצאת 'לראות את בנות הארץ' – אין בהתנהגותה סקרנות גרידא לראות מיהן בנות הארץ ומה מעשיהן, וקל וחומר שאין כוונתה להתרועע עימהן ולהיות כמותן, חלילה! דינה היא "בת לאה אשר ילדה ליעקב" והיא יוצאת "לראות בבנות הארץ" – להביט בתוכן, במעמקיהן, ולנסות להציף את המעלה הפנימית החבויה בהן, כפירוש באר מים חיים :

"ועל כן הלכה לראות בבנות הארץ כלומר לראות בקרבן ותוכן לבבם איזה שתדע להתקרב אליה לשמוע לדבריה, כי גם באומות יש איזה נשמות שמוכשרין לקבל טהרה ורוצין בדביקות ישראל... ובתוך כך מספר המקרא בשבח דינה כי דוקא לראות הלכה ולא להראות את עצמה... וגם לראות בבנות הארץ דוקא ולא ח"ו בבני הארץ כי צדקת אבותיה הקדושים היה בה מראשה ועד רגלה בלתי לזוז ימין ושמאל ויעקב היה מטתו שלימה"⁵.

ומוסיף השפת אמת :

"ותצא דינה כו' ובוודאי היה דעתה לקרב רחוקים ולמצוא הקדושה גם בשדה ורשות הרבים... ומכלל שאמרו חז"ל שהיה לו להשיאה לעשו משמע כי דרכה היה לזה לקרב רחוקים ואם כן על כרחך טעם יציאתה גם כן כנ"ל"⁶.

שלמות קומת החיים הגרעינית שהופיעה בבית יעקב בשכם, דחפה את דינה לרצות להאיר את אורו של בית יעקב גם מחוץ לו, אך כפי שיתברר יציאתה הייתה טרם זמנה. על בית יעקב היה להגיע תחילה לבית אל, לגיבוש שלמות חייו בהופעתה הלאומית והכללית ורק משם הייתה מתאפשרת ההשפעה אף במעגלים החיצוניים מבלי להינזק. רק בבית אל יכולה להופיע קומת חייהם השלמה של ישראל שמכוחה תצא תורה לעולם כולו – "והלכו עמים רבים ואמרו לכו ונעלה אל הר ד' אל בית אלהי יעקב וירנו מדרכיו ונלכה בארחתיו כי מציון תצא תורה ודבר ד' מירושלים"⁷.

⁴ בראשית רבה פ ד.

⁵ באר מים חיים שם.

⁶ שפת אמת ליקוטים פרשת וישלח.

⁷ ישעיהו ב ג.

